

[Undervisningsministeren.]

om de bliver realiteter før flere år frem, men jeg er helt enig i, at vi skal have et sådant samlet overblik. Derimod må jeg sige — jeg ved ikke, om finansministeren ville være enig eller uenig heri, men så må jeg altså fremsætte det som mit standpunkt — at jeg ikke er sikker på, at en samlet forskningsrammebevilling er den helt rigtige vej. Jeg er ikke sikker på, at en samlet rammebevilling ikke somme tider kan blive nok så svær at få sat i vejret, selv over for rimelige opgaver, som det vil være, hvis de kommer i øvrigt anbefalet som led i en helhed, men med anmodning om en særlig bevilling. Men det er jo noget, der må drøftes senere hen i forbindelse med de almindelige overvejelser af, hvordan vi skal planlægge finansielt på forskningens område.

Jeg takker for velviljen og glæder mig til turen til Brorfelde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til udvalget angående videnskabelig forskning. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om uddannelse af lærere til folkeskolen [af Diderichsen og Inger-Lise Bech Hansen].

(Lovforslaget (nr. 72) findes i tillæg A. sp. 1567, fremsættelsen i tidenden sp. 746).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Det lovforslag om ændring i den nye læreruddannelseslov, som her præsenteres for os, angår ikke alene — som nogle måske kunne være tilbøjelig til at tro — en detalje, omend en meget vigtig detalje i loven; det

angår faktisk selve det princip og den idé bag den nye læreruddannelse, som fik enstemmig tilslutning her i tinget i sidste folketingsår.

Hr. Diderichsen argumenterer med, at han ønsker kristendomskundskaben givet samme placering, som faget havde i kommissionsbetænkningen og i det lovforslag, som af mig blev fremsat i folketinget. Det er rigtigt, at faget ligesom de andre klasselærerfag undergik visse ændringer under behandlingen i folketinget; men det er også rigtigt — hvad jeg tidligere har givet udtryk for — at jeg var enig med udvalget i, at disse ændringer betød afgjorte forbedringer af læreruddannelsen som helhed, og at ændringerne, specielt for faget kristendomskundskab, betød den ligestilling med de øvrige fag i læreruddannelsen, som der ofte fra mange sider har været udtrykt ønske om.

Uden at lægge op til en generaldebat om den nye læreruddannelse må jeg lige minde om, at baggrunden for lovforslaget om uddannelse af lærere til folkeskolen var ønsket om at begrænse det antal fag, den enkelte lærerstuderende skulle arbejde med, for at give mulighed for at give de pædagogiske fag den centrale placering i læreruddannelsen, som det må være rigtigt at give dem, og også for at give mulighed for mere arbejde med de fag, som den enkelte lærerstuderende gerne specielt vil fordybe sig i.

Under behandlingen af lovforslaget var der i udvalget almindelig tilslutning til at føre denne linje endnu videre, end lovforslaget gjorde, og det måtte nødvendigvis medføre en yderligere lettelse i arbejdet med den række fag, som alle studerende skal igennem. Denne lettelse blev så opnået ved, at omfanget af uddannelsen i de egentlige klasselærerfag blev begrænset noget, samtidig med — og det er en meget vigtig tilføjelse — at sigtet med denne del af uddannelsen i fagene dansk, regning og kristendomskundskab klart blev præciseret som pegende alene mod hovedskolen, medens undervisningen på de ældste klassetrin måtte forudsætte, at den yderligere uddannelse stort set samlede sig om linjefag. Som en naturlig følge af begrænsningen af fagenes omfang og af grunduddannelsens sigte og tillige for at modvirke en uheldig

[Undervisningsministeren.]

spredning hen over hele studieforløbet blev der gennemført en koncentration af uddannelsen i de såkaldte klasselærerfag til første studieår, således at de lærerstuderende fremtidig efter det første studieår stort set kan samle sig om det pædagogiske studium og om arbejdet med linjefagene. En god og værdifuld følge af denne opbygning blev muligheden for at skifte seminarium efter det første studieår, således at de studerende kan vælge at tage den sidste del af deres læreruddannelse på et seminarium, der i særlig grad imødekommer deres ønsker og behov, f. eks. med hensyn til pædagogiske specialer, linjefagsuddannelse o. lign.

Hvad specielt faget kristendomskundskab angår, blev der gennemført en række forbedringer af fagets placering i den samlede læreruddannelse. Fra at være et fag uden kontrollerede prøver og et fag, man kunne blive fritaget for — en mulighed, en del lærerstuderende har benyttet sig af — blev det af et enigt udvalg fastslået, at uddannelsen i kristendomskundskab måtte sidestilles med uddannelsen i de øvrige fag. Det var en kundskabsmeddelende undervisning, det drejede sig om, ikke en forkyndelse. Når arbejdet skulle foregå på det grundlag, fandt udvalget ikke anledning til, at der blev givet de studerende særlig adgang til fritagelse for dette fag.

Der var også enighed i udvalget om, at faget ligesom andre klasselærerfag skulle afsluttes med en prøve, der ligesom prøverne i de andre klasselærerfag blev henlagt til slutningen af det første studieår. Der var endvidere enighed om, at medens faget som klasselærerfag ikke tænktes at omfatte andre religioner, skulle det tilsvarende linjefag udvides til religionskundskab, også omfattende f. eks. religionshistorie, religionsfilosofi, religiøse problemer o. lign.

Der lå i denne placering, der som sagt fik enstemmig tilslutning, at man fremtidig ikke burde kunne blive lærer i folkeskolen

uden at have gennemgået en uddannelse i kristendomskundskab, og der lå et tilbud om en omfattende linjeuddannelse af de lærere, der ville arbejde med dette fag i folkeskolens ældste klasser. Der er altså ikke med den nye læreruddannelseslov tale om en diskriminering af faget kristendomskundskab, men tværtimod om den ligestilling, fagets tilhængere, som også tidligere nævnt, ofte har udtrykt ønske om.

Hvor er det da, kritikken sætter ind? Ja, det siges, at begrænsningen af faget til første studieår forudsætter bedre forudsætninger, end de lærerstuderende normalt vil møde med. Det er altså i og for sig ikke undervisningen på seminariet under den nye lov, der kritiseres, men denne undervisning på baggrund af, hvad der betegnes som utilstrækkelige forudsætninger. Det er med andre ord spørgsmålet om kristendomskundskabens stilling på et tidligere trin i uddannelsen, vi her kommer ind på.

Nu kan det jo altid diskuteres, både hvad angår dette og andre fag, om dets placering er god nok; men der er måske grund til at gøre et par bemærkninger om de faktiske forhold vedrørende foruddannelsen.

Mere end halvdelen af de lærerstuderende er hidtil kommet fra præparandklasserne, hvor faget kristendomskundskab normalt har haft 2-3 timer om ugen i 1 år; de øvrige er kommet med en studentereksamen, d. v. s. på baggrund af gymnasiets undervisning med 1 ugentlig time i 3 gymnasieår. Men de studenter, der har taget eksamen fra studenterkursus, har normalt slet ikke haft undervisning i kristendomskundskab under deres forberedelse til denne studentereksamen, og det har mig bekendt ikke givet anledning til særlig indsigelse; jeg har i hvert tilfælde ikke mødt den i de år, jeg har siddet dér, hvor jeg er nu. Fremtidig vil de lærerstuderende komme dels via studentereksamen som hidtil, dels med den nye højere forberedelseseksamen, og i den betænkning, der netop er afgivet vedrørende højere forberedelseseksamen, er der regnet

[Undervisningsministeren.]

med et timetal svarende til 3 ugentlige timer et år igennem — altså svarende til det, studenterne i dag har.

Et andet og væsentligt element i kritikken er spørgsmålet om det antal timer, der fremtidig vil blive kristendomsundervisningen til del på seminarierne. Her må jeg indskyde den bemærkning, at det mig bekendt aldrig har været anset for folketingets opgave at lave studieplaner for de forskellige skoleformer. Alle, der har været med til at arbejde med skolelovgivning, vil vide, at det altid har været praksis, og efter min mening bør det også være praksis, at folketinget vedtager lovene som rammelove, hvorefter udvalg af de pædagoger, der arbejder med disse love i det daglige, udfylder rammerne ud fra rent faglige og pædagogiske vurderinger. Sådan har vi lovgivet om folkeskolen, sådan har vi lovgivet om gymnasiet, og sådan har der også hidtil været lovgivet på seminariefeltet, og jeg ville anse det for overordentlig betænkeligt, om folketinget fraveg denne praksis og gik over til at drøfte og stemme om timetal i de enkelte fag. Der er som følge af denne praksis ingen vedtagelser i forbindelse med den nye læreruddannelseslov om timetal for det ene eller det andet fag, heller ikke for kristendomskundskab. Arbejdet med fastsættelsen af timetal og andre faglig-pædagogiske problemer foregår i det studieplanudvalg, der i efteråret blev nedsat med direktøren for folkeskolen og seminarierne som formand. Det er derfor ejendommeligt, at en del af den hittidige debat har kunnet gå på de fremtidige timetal, der altså ikke kendes. Der har f. eks. været nævnt 4 ugentlige timer, hvad ingen har kunnet vide noget om. Der har også i denne debat været argumenteret med, at timetallet på seminarierne i dag under den nuværende ordning jo var 10 timer fordelt over 3 år; f. eks. med 3 det første år, 4 det andet og 3 det tredje. Der er imidlertid mange seminarier, der har anset det for muligt at gennemføre en forsvarlig undervisning med et langt lavere timetal. I 1965-66 var der 11 seminarier med 4-årig uddannelse, der havde under 10 timer, og der var 14 af 23 — altså væsentligt over halvdelen — af seminarierne med den 3-årige uddannelse, der havde under 10 timer. Det kan også

tilføjes, og det er vel egentlig en ganske interessant tilføjelse, at i uddannelsen til småbørnslærerinder, som af mange af os har været anset for en værdifuld baggrund for undervisningen i de yngste klasser, tillægges der i den vejledende timefordelingsplan kun faget et timetal svarende til 4 timer et år igennem, altså under halvdelen af det, man har haft som vejledende for seminarierne, og det synes ikke at have voldt problemer.

Det kan i øvrigt tilføjes, at studieplanudvalget har til hensigt at tilrettelægge et særligt kursus for studenter, der ikke har haft kristendomskundskab under forberedelsen til studentereksamen, altså kursus-studerterne. Dette er en klar forbedring i forhold til den nuværende situation. Et sådant kursus må også tilrettelægges for lærerstuderende, der har været fritaget for faget under deres tidligere skolegang.

Hr. Diderichsen henstiller, at faget får den placering, der var tiltænkt det i seminariekommissionens betænkning. I denne betænkning er der anført nogle overvejelser med hensyn til timetal, overvejelser, der jo alene kan være vejledende for det studieplanudvalg, der senere skulle arbejde med den nye lov. Seminariekommissionen, som hr. Diderichsen altså henviser til, foreslår kristendomskundskab tildelt 7 timer, vel at mærke som maksimum. På baggrund af det, jeg her har sagt, vil mange nok ligesom jeg undre sig over den voldsomme debat, som faget kristendomskundskabs placering i den nye læreruddannelseslov har givet anledning til. Der har jo virkelig været tale om at give faget den ligestilling med andre fag, som netop kritikerne af den nye læreruddannelseslov vel er enige om det ønskelige i. Der har på en lang række seminarier ikke været anvendt det timetal på 10, som har været fremført i diskussionen, og der var i den seminariekommissionsbetænkning, der også af hr. Diderichsen henvises til, tale om et maksimalt — jeg understreger: et maksimalt — timetal på 7. Uden i øvrigt at røbe enkeltheder fra det studieplanudvalg, som arbejder med den nye læreruddannelseslov, kan jeg oplyse, at udvalget selvfølgelig er indstillet på at tildele et virkelig rimeligt timetal til arbejdet med faget kristendomskundskab.

Der er altså ingen fare for, at faget ikke

[Undervisningsministeren.]

skal få en god placering, og den frygt, hr. Diderichsen i sin fremsættelse udtaler for, „at seminarielærerne i deres pædagogiske nød må falde tilbage på forældede termetoder“,

er helt ubegrundet, og jeg kan ikke lade være at beklage, at en tidligere seminarielærer kun kan tænke sig den løsning på problemerne — hvis problemerne altså i øvrigt havde været der.

En ændring af fagets stilling fra en 1-årig til en 2-årig uddannelse vil i øvrigt rejse lige så berettigede eller uberettigede krav fra andre klasselærerfag, f. eks. dansk og regning, der jo heller ikke er helt uvæsentlige fag i uddannelsen. Udstrækkes klasselærerfagene ud over det første år, vil det på uheldig måde indvirke på mulighederne for en grundig pædagogisk uddannelse i de sidste år og på den fordybelse i linjefagene, som er så vigtig både ud fra et fagligt synspunkt og for de studerendes egen udvikling. Det må også erindres, at i den undervisning i fagenes metodik, undervisningslære, som særlig vil blive henlagt til de sidste år, vil der blive givet en redegørelse for hvert enkelt fags målsætning, indhold, metoder osv., og det vil selvfølgelig ikke mindst gælde klasselærerfagene, herunder kristendomskundskab. Herudover vil så de pædagogiske problemer vedrørende faget indgå i de pædagogiske specialer.

En ændring som den, hr. Diderichsen her foreslår, vil forrykke hele balancen i den nye læreruddannelseslov, hvor der er skabt — og hvor folketingsudvalget var enig om at søge skabt — en klar opbygning af fag med begrænset uddannelse og begrænset undervisningskompetence og fag med videregående uddannelse. Hr. Diderichsens forslag til ændring af loven vil også medføre, at det seminarieskifte efter det første studieår, som jeg anser det for overordentlig værdifuldt at der er skabt mulighed for, vil blive særdeles vanskeligt.

Det må være rigtigt, at den nye læreruddannelseslov nu får mulighed for at vise sin værdi i praksis, så der kan indhentes erfaringer. Jeg har tidligere givet udtryk for, og det vil jeg gerne gentage her, at den nye læreruddannelseslov lige så lidt hvad kristendomskundskab angår som på andre felter kan være det sidste ord i sagen.

Det er jo netop tanken, at den nye læreruddannelseslov ligesom andre skolelove må være under løbende revision, men det må da ske på baggrund af erfaringer, som vi af gode grunde endnu ikke har kunnet høste nogen af.

Der har fra forskellige sider under debatten været udtalt ønsker om nedsættelse af en kommission til at behandle kristendomskundskabens stilling, ikke specielt på seminarierne, men op igennem hele skoleforløbet. Jeg er i og for sig enig i, at en sådan belysning kan være tiltrængt, og jeg har i drøftelser med de faglige foreninger på området opfordret dem til selv at tage fagets problemer op, idet jeg samtidig har henvist dem til at tage kontakt med læseplanudvalgene for folkeskolen og for gymnasierne og til det nu nedsatte studieplanudvalg for læreruddannelsen. Jeg har også henvist til — og det ved jo alle, der følger disse spørgsmål — hvordan vi gang på gang i disse år oplever pædagogiske fremskridt, hvis baggrund er arbejde i udvalg baseret på, om jeg så må sige, privat initiativ.

Under valgkampen blev der imidlertid fremsat en fælles erklæring fra venstre og det konservative folkeparti, der udtalte ønsket om, at der nedsattes en kommission til at gennemarbejde fagets stilling i alle skoleformer. Over for denne henstilling svarede jeg, at jeg som nævnt i og for sig havde fundet det rimeligt, at de interesserede kredse selv i første omgang nedsatte et udvalg som grundlag for senere drøftelser, i stedet for at ministeriet skulle tage affære; men jeg gav samtidig udtryk for, at der ikke fra de to partiers side skulle blive kaldt forgæves på ministeriets eller mit initiativ i spørgsmålet om en kommission. Jeg kan i dag tilføje, at vi i ministeriet er ved at tilendebringe vore overvejelser med hensyn til en sådan kommissions sammensætning og dens arbejdsopgavers afgrænsning, og den vil meget snart kunne nedsættes.

En ting har måske generet mig en smule i debatten om kristendomskundskabens stilling i den nye læreruddannelseslov, og det er beskyldningen for, at det her drejer sig om hastværksarbejde og om ugenomtænkte løsninger. Jeg tror at kunne sige, at jeg ikke i de snart 10 år, jeg har været medlem af folketinget, har været med til

[Undervisningsministeren.]

et så omhyggeligt og et så positivt udvalgsarbejde som arbejdet med denne lov. Det var ikke helt tilfældigt, at partiet venstres ordfører i går under behandlingen af lovforslaget om fritidsundervisning udtrykte ønsket om, at vi kunne få et udvalgsarbejde af, om jeg så må sige, samme kvalitet og i samme atmosfære, som vi havde netop med denne lov. Der var, tror jeg at kunne sige, i udvalget almindelig glæde over, at man i enighed havde kunnet løse problemer i forbindelse med ligestillingen af kristendomskundskab med andre fag. Det blev af flere anset som et af udvalgets allervæsentligste resultater. På denne baggrund kan man godt beklage, at de meget væsentlige kvalitative fremskridt for faget i så høj grad er blevet stillet i skygge af en debat om timer og minutter, der, som jeg her har påvist det, oven i købet har været ført på et ufuldstændigt grundlag.

Diderichsen: Jeg vil gerne først have lov til at fremstille mit standpunkt i denne sag også fra denne talerstol, men vil over for undervisningsministerens indlæg lige forudskikke den bemærkning — og dermed i øvrigt vende tilbage til nogle enkeltheder, som også forekommer i mit indlæg hjemmefra — at jeg er fuldstændig klar over, at hovedsigtet med hensyn til kristendoms-kundskabsundervisningen i den nye læreruddannelseslov er af positiv karakter. Jeg har da også stemt for de grundsynspunkter om det kundskabsmeddelende osv., som ligger til grund for opfattelsen af fagets placering og dets ligestilling, og også i alle andre henseender er jeg fuldstændig enig i, at faget skal ligestilles. Det er ikke det, det drejer sig om; det drejer sig om, at kravet om ligestilling på et ganske bestemt punkt ikke er blevet honoreret, fordi forudsætningerne for dette fag er af en anden karakter end for de øvrige fag, som har været nævnt i forbindelse med faget, såsom dansk, regning osv. Men jeg vil altså gerne endnu en gang her betone, at motivet til fremsættelsen af det foreliggende lovforslag er af rent pædagogisk og faglig art. Jeg synes, at i samme øjeblik det erkendes, at en lov indeholder en urimelig bestemmelse, må det være rigtigt og påkrævet at søge en ændring heraf, og det så hurtigt

som muligt. Det er det, der er hensigten med vort initiativ.

Som bekendt indeholder den vedtagne læreruddannelseslov i § 8, stk. 1, den bestemmelse, at faget kristendomskundskab som obligatorisk såkaldt klasselærerfag for alle lærerstuderende skal afsluttes med en prøve efter det første års undervisning, det vil sige efter 27-28 ugers effektiv skoletid efter kommissionens beregning. Denne uddannelse skal sætte vordende lærere i stand til at undervise forsvarligt i hovedskolen, det vil sige fra 1. til 7. klasse, og for disse klasser angiver undervisningsvejledningen i folkeskolen, den såkaldte blå betænkning, et pensum, der omfatter for det første beretninger fra Det gamle og Det ny Testamente, altså bibeltekster, for det andet troslære, for det tredje salmer, for det fjerde kendskab til kirkebygningen gennem tiderne, for det femte folkekirkeens gudstjeneste og for det sjette betydelige skikkelser fra kirke- og missionshistorien.

Allerede denne opremsning gør det klart, at det drejer sig om et omfattende og mangeartet emne, eller rettere sagt om en række af emner, man kunne næsten sige en række af fag. Og nu skal altså efter loven de lærerstuderende indføres i alt dette i løbet af 7 måneder, endog elever, der møder med vidt forskellige forudsætninger rækkende fra ingen til hæderlige forkundskaber. Alle andre fag har uden sammenligning — det vil jeg gerne atter understrege — en langt højere adgangstærskel. Allerede dette stiller seminarielærerne over for en opgave, som nærmer sig det uløselige.

Men dermed er vanskelighederne aldeles ikke forbi. Det, som eleverne har krav på — og som de fleste af dem også ønsker — er at få en bred orientering om og drøftelse af de særlige grundspørgsmål, der er typiske for fagets stilling i dag, og det er det, som i grunden er hovedsagen i mit initiativ. Jeg understreger, at der skal tid og atter tid til at få udvekslet synspunkter i timerne, f. eks. om Bibelen efter den gammeldags ortodokse opfattelse og efter den moderne, historisk-kritiske opfattelse. Kirkehistorien giver anledning til talrige slags spørgsmål, som har krav på besvarelse, for slet ikke at tale om forståelsen af selve kristendommens indhold. Og det er ganske uafhængigt af, hvilken stilling man indtager, om man

[Diderichsen.]

indtager en negativ eller en positiv stilling til kristendommen. Tværtimod, når begge standpunkter er repræsenteret, bliver diskussionen så meget des livligere og frugtbarere i klasseværelset. Det er naturligvis ikke et spørgsmål om tro eller ikke tro, men om kundskabsmeddelelse.

Kort sagt, det er ikke rigtigt at beskrive opgaven således, at klasselæreren blot skal lære at fortælle børnene en smule bibelhistorie. Det er nødvendigt for undervisningen på seminarierne at give de vordende lærere et bredt grundlag af almen forståelse at bygge på.

I virkeligheden vil den gældende bestemmelse medføre et alvorligt tilbageskridt for undervisningen både på seminarierne og i folkeskolen; denne påstand må jeg — trods undervisningsministerens indvending — fastholde.

De sidste 10-15 år har nemlig vist en udpræget tendens til en afgørende vending i seminariernes religionsundervisning. Dygtige lærere kæmper for at frugtbar gøre det historisk-kritiske bibelsyn i undervisningen og søger nye veje, også nye pædagogiske veje, til at forklare, hvad kristendom er. Ved afkortningen lægger loven netop hindringer i vejen for sit eget berettigede krav om, at faget skal være kundskabsmeddelende, for det kræver nemlig som sagt tid og atter tid at meddele disse kundskaber.

Jeg kan ikke lade være med at bemærke, at der ligger noget vist komisk i, at de alvorsmænd, der står bag kravet om reduktion af kristendomsundervisningen af livsanskuelsesmotiver — jeg regner ikke undervisningsministeren med hertil — i virkeligheden også er med til at hindre denne undervisning i at udfolde sig efter mere tidsvarende saglige retningslinjer såvel fagligt som pædagogisk; de modarbejder i virkeligheden således deres egne synspunkter.

Jeg vil altså stadig væk fastholde, at groft taget levner loven kun seminarielæreren to muligheder; han må enten med sorg søge tilflugt hos den gamle, dogmatiske terpemetode eller lade undervisningen opløse sig i — lad mig sige det ganske rent ud — pjat. Jeg kan ikke tro, at flertallet i dette høje ting vil tage medansvar for en sådan udvikling. Er vi ikke netop fra alle

sider enige om, at seminariernes studieplaner så vidt muligt skal fremme de studerendes selvtænkning og selvstændige stillingtagen gennem ordentligt studiearbejde og derved fremme den almene forståelse af menneskelige problemer, hvad enten eleverne indtager en negativ eller en positiv stilling til det kristelige? Er det ikke netop det, betænkningen atter og atter indskærper? Hvorfor skulle det så ikke gælde faget kristendomskundskab som klasselærerfag i 1.-7. klasse?

Efter min mening er den foreslåede ændring i loven virkelig et meget beskedent krav om dog at give faget en rimelig chance ved, at undervisningen strækkes over et længere tidsrum — og det lægger jeg altså megen vægt på — helst 2 eller 2½ år med flere timer, f. eks. 4 gange 3 timer, sådan som kommissionen oprindeligt regnede med det, altså rundt regnet 196 timer.

Man bør ikke overse, hvor kraftig en reduktion det — selv med den ønskede forbedring — drejer sig om i forhold til fagets tidligere placering. Da ændringen betyder en tilbagevenden til ministerens eget oprindelige lovforslag, som igen bygger på seminariekommisionens betænkning, har jeg svært ved at forstå, at ministeren ikke kunne gå med til en sådan ændring.

Man må da spørge, hvad grunden er til, at denne afkortning har fundet sted under udvalgsbehandlingen. Hvad vil man opnå? Læser man i betænkningen og søger dér efter et svar, så finder man ikke ret meget, og når man undersøger forhandlingerne ved anden og tredje behandling, ser man, at ingen af ordførerne var inde på denne side af sagen, men der findes dog en antydning i betænkningen under bemærkningerne til ændringsforslag nr. 6, som jeg lige vil tillade mig at citere. Der står — for ikke at bruge tiden til for megen læsning, må jeg nøjes med den afgørende sætning —:

„Herved opnår man. . .“ — her har vi altså noget, man vil opnå, og det var også det, ministeren gentog nu i sit indlæg —

„Herved opnår man, at prøven efter det første år kun omfatter fag, hvori uddannelsen samtidig afsluttes.“

Synspunktet er altså, at så er disse fag

[Diderichsen.]

bragt til ende; så står skolebilledet klarere, og man kan gå videre med disse pædagogisk-psykologiske fag.

Ministeren føjede hertil et nyt synspunkt, nemlig muligheden for at skifte seminarium — et synspunkt, som jeg i hvert tilfælde hidtil ikke har været opmærksom på. Det kan naturligvis tillægges en vis betydning, men det kan dog ikke være afgørende.

Min spørgsmål er: er det virkelig noget at opnå? Det er i hvert fald noget ganske formalistisk. Når man henser til, at der ikke findes nogen tilsvarende bestemmelser for grunduddannelsen i formning og i sang, musik og gymnastik osv., så disse fag åbenbart udmærket godt kan fortsætte eller først begynde i andet afsnit af seminarieuddannelsen — og altså samtidig opfylde plads i den pædagogisk-psykologiske afdeling — så måtte man da ærlig talt med lige så stor ret kunne indrømme kristendomskundskaben et par timer videregående efter det første år. Man må dog nok sige, at for at tilegne sig kundskaber i kristendom kræves der vel lige så stor modenhed, som faget formning f. eks. forudsætter.

Jeg vil slutte dette mit første indlæg med at bede det høje ting underkaste dette lovforslag en saglig behandling. Jeg gentager, at det ikke er fremsat som et indlæg i den bredere diskussion om kirke og offentlig skole eller om kirke og stat eller endog om kristendommen og dens forhold til andre livsanskuelser osv. Lovforslaget forfølger et ganske konkret, begrænset og beskedent mål, nemlig at genindsætte faget på den plads, som både det faglige udvalg, seminariekommissionen og ministeren oprindeligt havde tiltænkt det, og dermed give det en virkelig ligestilling, så vidt det er muligt inden for rammerne af den almindelige seminarieordning, og mulighed for en tidssvarende undervisning netop i kundskab om kristendommen. Og jeg spørger: er det virkelig for meget forlangt?

Kaj Rasmussen: Socialdemokratiet kan ikke se det rigtige i at medvirke ved gennemførelsen af det foreliggende forslag om ændringer i loven om uddannelse af lærere til folkeskolen, en lov, vi i sidste folketingsår gennemførte efter et meget grundigt

og i alle henseender meget sagligt udvalgsarbejde.

Kommissionsnedsættelsen med det sigte og perspektiv, undervisningsministeren for et øjeblik siden har givet udtryk for, kan jeg tilsige støtte og anbefale. Men det kan nok undre en smule, at hr. Diderichsen, i hvert fald i fremsættelsen, ligesom bestrider, at kristendomskundskaben efter den vedtagne læreruddannelselovs form og indhold har fået den saglige og forsvarlige behandling, emnets alvor forudsætter. Hvis ikke hr. Diderichsen havde denne opfattelse, ville han vel ikke i fremsættelsen sige, at det strider ikke mod tingets værdighed at rette en lovbestemmelse, som ved nærmere eftertanke erkendes at være sagligt uforsvarlig.

Selv om det naturligvis ikke var det mest diskuterede spørgsmål langs ad vejen i forbindelse med læreruddannelsen, kan jeg til underretning for hr. Diderichsen med sandhed sige, at der fra alle sider var stor interesse for spørgsmålet. Problemet om kristendomskundskaben fik en både omhyggelig og omfattende drøftelse, og slutresultatet blev da også, at læreruddannelsesudvalget i fuld enighed fandt frem til netop de synspunkter, som står at læse meget klart i udvalgets betænkning. Og siden vi vedtog loven, har socialdemokratiets talsmænd, når den nye læreruddannelse var på tale, understreget — endog meget stærkt — det vigtige og betydningsfulde i, at der i læreruddannelsesudvalget var enstemmighed netop på dette lidt omfattelige område, tør jeg nok sige.

Det vil vel også være nyttigt ved denne lejlighed ganske kort at klarlægge, hvori enigheden omkring dette spørgsmål består. Det er jo helt givet, at uddannelsen af de lærerstudierende i faget kristendomskundskab må sidestilles med uddannelsen i de øvrige fag, og derfor er det helt oplagt, at undervisningen på seminarierne må være kundskabsmeddelende og ikke forkyndende. Når arbejdet med faget foregår på et sådant grundlag, er der ikke anledning til, at der gives de studerende adgang til efter anmodning at blive fritaget for at deltage i just denne undervisning. Der var imidlertid også blandt folketingets partier enighed om, at adgangen for folkeskolens lærere til at blive

[Kaj Rasmussen.]

fritaget for at undervise i faget kristendomskundskab eller religion bør opretholdes. Der var tillige enighed om, at når en lærerstuderende på seminariet har fulgt undervisningen i kristendomskundskab, bør alene den kendsgerning, at han ikke er medlem af folkekirken, ikke udelukke ham fra at varetage undervisningen i kristendomskundskab i folkeskolen. Med denne udtalelse er der jo ikke tilsigtet nogen indskrænkning i de lokale skolemyndigheders administration. Uddannelsen i kristendomskundskab skal give de studerende forudsætninger for at undervise i hovedskolen, og på dette niveau tænkes faget ikke at skulle omfatte andre religioner.

Uddannelsen i kristendomskundskab afsluttes ligesom uddannelsen i de andre såkaldte klasselærerfag med en prøve ved udgangen af uddannelsens første år. Det tilsvarende linjefag bør være religionskundskab, idet linjefaget omfatter såvel en uddybning af undervisningen i kristendomskundskab som undervisning i religionshistorie, religionsfilosofi og religiøs problem-litteratur, og der kan være andre ting, der kan komme på tale her. Den plads, kristendomsundervisningen fik og får i læreruddannelsen, har netop det formål, at man ikke fremtidig burde kunne blive lærer i folkeskolen uden at have gennemgået en uddannelse i kristendomskundskab. Endvidere er det nok værd at understrege, at der også ligger et tilbud om en omfattende linjeuddannelse for de lærere, der vil arbejde med dette uhyre vanskelige fag ud over de yngste klasser i skolen.

At den nye læreruddannelseslov lige så lidt hvad kristendomsundervisningen angår som på andre felter er det sidste ord i sagen, er da helt givet; det var også det, undervisningsministeren meget klart og tydeligt understregede i sit indlæg. Også den nye lov kan tages op til revision. Det er klart, at den er under pres af behov og erfaringer, og jeg kan kun være enig med dem, der hævder det synspunkt, at kun pædagogiske overvejelser skal bestemme uddannelsens omfang og kvalitet.

Jeg og mit parti er enig med undervisningsministeren i, at skulle der være et ønske om en kommission, vil vi ikke fra

vor side — naturligvis ikke — modsætte os dette.

Poul Hartling: Siden læreruddannelsesloven blev vedtaget i juni 1966, har der været en livlig debat om faget kristendomskundskab. Det er i sig selv glædeligt, at dette spørgsmål optager så mange. Uddannelsen af folkeskolens lærere har den største betydning for skolens forhold, og når man har den opfattelse, at kristendomskundskab er et af skolens vigtigste fag, må fagets placering i de vordende læreres uddannelse naturligvis nøje overvejes.

I det udvalgsarbejde, der førte frem til loven af 8. juni 1966, lagde vi da også megen vægt på og ofrede megen omhu på at give faget kristendomskundskab en rigtig plads. Hvis jeg må tilføje en mere personlig bemærkning, skal det være, at netop dette fag, som jeg har undervist i som seminarielærer i mere end 20 år, er mig noget af en hjertesag. Jeg anser faget for et værdifuldt led i en læreruddannelse, og jeg har gjort, hvad jeg kunne for, at dette fag kunne få den bedst mulige stilling. Når der nu er foreslået en ændring, der vedrører netop dette fag, skal det da også først siges, at hvis man kan forbedre loven, skal det ikke mangle på min og venstres medvirken. Det er ikke noget prestigespørgsmål; hvis man ved en ændring kan gøre ordningen sagligt bedre, skal man selvfølgelig gøre det.

Når man skal overveje den lovgivningsmæssige ramme for dette fag, må det først og fremmest være rigtigt og vigtigt, at man sørger for, at faget bliver et ligeberettiget fag. I gymnasieskolen har man placeret faget kristendomskundskab svagere end andre fag. Trods dygtige lærere og trods megen god indsats har det ført til, at for-kundskaberne hos studenterne i dette fag ofte nok er temmelig beskedne. I den læreruddannelseslov, som blev vedtaget, står faget kristendomskundskab helt på højde med andre fag. Intet fag er bedre stillet. Faget kan være linjefag som andre fag, og det er blandt klasselærerfagene og blandt disse fag helt ud ligestillet med de andre. I det udvalgsarbejde, som må gøres i forbindelse med den foreslåede ændring af loven, må vi holde os for øje, at denne lige-

[Poul Hartling.]

stilling ikke mistes. Hvis det sker, vil vi gøre faget skade, og denne skade vil ikke kunne opvejes af, at undervisningen i klasselærerfaget bliver 2-årig.

Det forhold, som har fremkaldt den diskussion, som igen har affødt det lovforslag, vi nu drøfter, er jo, at kristendomskundskab som klasselærerfag efter den nye lov er begrænset til 1 år, mens det i kommissionens forslag var 2-årigt og i det nuværende seminarium strækker sig over 3 år. Det er ikke mærkeligt, at mange umiddelbart tror, at der er tale om en forringelse af fagets stilling. For at forstå sammenhængen må man imidlertid kende hele opbygningen af uddannelsen.

Der er i den nugældende danske læreruddannelse og har været det gennem generationer den dobbelthed, at man på én gang vil give en almen obligatorisk faglig uddannelse og vil lade de studerende specialisere sig. Specialiseringen begyndte så småt med seminarieloven fra 1930. Før den tid sigtede læreruddannelsen på at gøre eleverne duelige i alle folkeskolens fag. Mange skoler i Danmark havde kun én lærer. Det er klart, at han måtte kunne dække alle fag, og altså måtte uddannelsen dække alle fag. Det er også indlysende, at en uddannelse, der omfatter en snes fag, ikke kan blive særlig dybtgående. Både fra de studerende og fra skolen voksede der krav frem om en mere specialiseret uddannelse og altså en mere dybtgående uddannelse. Men endnu i den sidste seminarielov fra 1954 fastholdt man en ordning, der gav kompetence i næsten alle fag.

Med loven af 1966 har man lagt roret om, ikke som i nogle lande, hvor man placerer uddannelsen ved universiteter og alene underviser i pædagogiske og psykologiske discipliner og slet ikke i fag, men således, at man ved siden af en pædagogisk og praktisk uddannelse begrænser faguddannelsen til 2 à 3 fag, de såkaldte linjefag. Derved skulle opnås en grundig og virkelig forsvarlig uddannelse i de pågældende fag, men en lærer vil altså ikke mere beherske alle skolens fag, i hvert fald vil seminarierne ikke mere komme til at uddanne ham deri.

En konsekvent gennemførelse af dette princip stødte imidlertid på folkeskolens ønske om, at en lærer også på større skoler

med mange lærere skulle kunne være klasse-lærer; det vil sige skulle kunne overtage i hvert fald ét fag på enhver trin, og da de yngste klasser jo kun har et begrænset antal fag, indførte man i læreruddannelsen de såkaldte klasselærerfag, der sigter på at sætte læreren i stand til at undervise de yngste klasser — der står udtrykkeligt i betænkningen de yngste klasser, altså ikke 1.-7. år, som forslagsstillerne argumenterer med. Den obligatoriske undervisning nu må altså paralleliseres med den kommende linjundervisning, den kommende undervisning i 3 linjefag. En række fag, naturhistorie, geografi, historie osv., findes kun som linjefag i den kommende læreruddannelse, men fagene dansk, skrivning, regning og kristendomskundskab er med henblik på folkeskolens yngste klasser også anført som klasselærerfag.

Enhver faglærer vil naturligvis gerne have så lang tid som muligt til sit fag; det er der ikke noget mærkeligt i, og der er ikke noget mærkeligt i, at religionslærere synes, at en 2-årig uddannelse i et klasselærerfag må være bedre end en 1-årig. Det er dog ikke uden videre sikkert, at det er rigtigt. Hvis der gives et rimelig stort timetal til faget, er det måske pædagogisk lige så nyttigt at samle det på 1 år som at sprede timerne over 2 år, især hvis faget derved kan bevare sin plads i den forprøve, som lægges ved udgangen af det første år, og hvis udfald er afgørende for, om den studerende kan fortsætte uddannelsen. I de nuværende studenterklasser har man, som undervisningsministeren også har gjort opmærksom på, forskellige timetal på forskellige seminarier; faget kristendomskundskab har, så vidt jeg er underrettet, et timetal, der svarer til 7-10 timer, forskelligt på de forskellige seminarier, fordelt over 3 år.

I den nu vedtagne lov er der ikke som hidtil fastsat noget timetal for noget fag, og det er rigtigt; timetallet angives ikke i lov, men i bekendtgørelser. Skønmæssigt kan man vel regne med, at de nugældende tal, 7-10, skal sammenlignes med, at faget som linjefag i den kommende lov formentlig vil få omkring 15 timer og som klasselærerfag derudover vil få et antal timer, der gælder for alle studerende i det første år. Jeg er meget interesseret i, om undervisningsministeren vil give tilsagn om, at

1249

27/1 67: 1. beh. af f. t. l. om uddannelse af lærere til folkeskolen.

[Poul Hartling.]

han vil fastsætte et rimelig stort timetal for det første år; jeg forstod, at det vil blive — jeg tror, undervisningsministeren selv brugte udtrykket — et virkelig rimeligt timetal. Ved rimeligt vil jeg for min part mene f. eks. 6 timer; det ville, mener jeg, give mulighed for en absolut forsvarlig løsning.

I forslagsstillernes bemærkninger og i fremsættelsen siges det er par gange, at en 1-årig undervisning kun er 7-8 måneder, og her fra talerstolen blev det endda reduceret til 7 måneder. Det forekommer mig lidt agitatorisk for det første at sætte tallet i underkanten og for det andet at sammenligne 7-8 måneder med 2 år. Enten må man sammenligne 1 år med 2 år, eller også må man sammenligne 7-8 måneder med 14-16 måneder. Det tror jeg da også forslagsstillerne vil give mig ret i, hvis der skal være ræson i tingene; men i selve fremsættelsen tales der uden videre om 7-8 måneder og 2 år, og det må forvirre folk, eller også må taleren have været forvirret. Det er jo almindelig skik at tale om skoleår eller om læseår, og et skoleår eller et læseår på et seminarium løber fra midten af august til midten af juni.

Hvis man absolut vil fraregne ferier og praktikhold og eksamenstid, kan man nok komme ned på et tal, der ligner det, som bliver nævnt, måske 8 eller 9 måneder, og i kommissionen har man opstillet et skema, hvor man vil fastholde, at der i hvert fald kunne blive 28 uger. Det er næppe rimeligt at gøre det på den måde; især for voksne studerende er studietiden dog ikke uden videre lig med de gennemførte undervisningstimer. Hvis man ville gøre det, hvor kort blev så ikke f. eks. universitetets læseår! Der kunne vist ikke engang blive 7 måneder.

I forbindelse med drøftelsen af 1 eller 2 år er det også vigtigt at gøre opmærksom på, at når kommissionen foreslog en 2-årig periode for klasselærerfagene — og det var det, ministeren havde taget op i sit

første forslag — så var denne bestemmelse knyttet sammen med den udtrykkelige forudsætning, at det andet år kun gjaldt for studerende, der ikke havde faget som linjefag. Det står udtrykkeligt i selve kommissionens lovforslag, altså ikke blot i bemærkningerne, det står i § 10, stk. 5, men det er overset af forslagsstillerne, der frimodigt citerer § 10, stk. 4, og så siger, at linjefagsuddannelsen berøres ikke i denne sammenhæng. Det gør den heller ikke i stk. 4, men det gør den i stk. 5.

Som nævnt i indledningen må vi under behandlingen af dette forslag holde os for øje, at faget ikke må få en særstilling. Det må være linjefag som andre og under samme kår; det må være klasselærerfag som andre klasselærerfag. Det synes, som om forslagsstillerne i virkeligheden først og fremmest vil pege på forkundskaberne — det forstod jeg også af den indledende bemærkning fra det ærede medlem hr. Diderichsen — og det kan ikke bestrides, at forkundskaberne hos de studerende ofte nok er spæde i faget kristendomskundskab. Derfor noterer jeg med glæde undervisningsministerens udtalelse om, at man vil tilrettelægge et særligt kursus for de studerende, der ikke har de fornødne forkundskaber. Og derfor har vi også støttet tanken om en kommission, der kunne undersøge og redegøre for fagets stilling i de forskellige skoleformer. Det kunne forhåbentlig også medvirke til, at man i alle skoleformer nåede frem til den ligestilling, som må være afgørende. Jeg takker ministeren for tilsagnet om en sådan kommission, og når den skal sammensættes, bør man, mener jeg, tænke på, at formålet er at fremskaffe en saglig redegørelse for fagets stilling og vilkår; derfor bør kommissionen sammensættes efter princippet, at det skal være fagfolk og ikke repræsentanter for forskellige organisationer.

Ellen Strange Petersen: Mit partis ordfører, hr. Gottschalck-Hansen, er pludselig

[Ellen Strange Petersen.]

blevet syg og skal indlægges på hospitalet, og jeg skal derfor med ret kort varsel fremsætte min gruppes synspunkter.

Vi henstiller, at man imødekommer forslagsstillerne og oversender lovforslaget til uddannelsesudvalget til nærmere undersøgelse og overvejelse. Vi vil endvidere meget henstille, at undervisningsministeren snarest nedsætter en kommission til undersøgelse af, hvilke forbedringer der kan foretages med henblik på kristendomskundskab i såvel folkeskolen som i gymnasiet, og jeg vil gerne takke ministeren for det tilsagn, vi fik; jeg kan forstå, at en sådan kommission bliver til noget.

Der har jo som nævnt, siden loven om læreruddannelsen blev vedtaget, været en hel del røre om kristendomsundervisningens placering på seminarierne, og det er rigtigt, som det fremgår af den artikel, Berlingske Aftenavis i går skrev om sagen, at udvalget arbejdede under højtryk i de sidste uger, inden loven blev vedtaget. Men jeg vil gerne, ligesom det af flere af de foregående talere er blevet det, understrege, at det, at vi arbejdede hektisk og under højtryk, ikke betyder, at der ikke blev arbejdet meget grundigt, og at synspunkterne for og imod ikke blev overvejet og diskuteret særdeles grundigt.

Mit partis ordfører i læreruddannelsesudvalget, hr. Edv. Jensen, lagde afgørende vægt på kristendomsundervisningens betydning, og jeg tør sige, at når han i en ret høj alder lod sig vælge til folketinget, var det først og fremmest, fordi han håbede at kunne gøre en indsats for kristendommen i den danske offentlighed og først og fremmest for skolen. Alle, der har hørt ham tale, vil erkende, at kristendomsundervisningen var en hjertesag for ham, ligesom hr. Poul Hartling lige har sagt at det har været det for ham i hans arbejde. Edv. Jensen sled faktisk mere med denne sag, end hans helbred kunne tåle, og han trak sig derfor tilbage ved sidste valg. Jeg mener, hr. Edv. Jensen kan se tilbage på sin folketingsperiode med den overbevisning, at han kom til at øve afgørende indflydelse på dette område. Hans krav om, at kristendomsundervisningen på seminarierne blev obligatorisk, og om, at der blev aflagt prøve i kristendomskundskab som i andre fag,

blev fulgt. Hans ord om, at det er lærernes viden og ikke deres tro, det gælder, gjorde indtryk på os alle og blev citeret mange gange under sagens behandling. Det glæder mig, at hr. Diderichsen nu erkender, at lovens sigte med henblik på kristendoms-kundskaben er positivt. Jeg tror at turde sige, at hr. Edv. Jensen har en stor del af æren for det.

Når vi alligevel anbefaler, at undervisningsudvalget ser nærmere på sagen, er det, fordi vi mener, at man har pligt til at overveje de beklagelser, der er kommet fra vide kredse, og undersøge endnu en gang, om man bør foretage en ændring. Jeg mener ydermere, at vi har en pligt til det, fordi der fra folketingets side synes at være begået en fejl af formel karakter, noget, der vist meget sjældent sker, idet det — som fremhævet i den nævnte artikel i Berlingske Aftenavis i går — ikke blev meddelt fra folketingets talerstol, at læreruddannelsesudvalget havde afgivet betænkning. Personer og foreninger, som i givet fald kunne have tænkt sig at protestere, blev således ikke i tide gjort opmærksom på sagen.

Personlig mener jeg, at det vigtigste i denne sag må være, at der nedsættes en kommission til at undersøge og drøfte kristendomsundervisningen i skolerne. Når kritikerne nu så stærkt hævder, at seminarieeleverne møder med for ringe forudsætninger i kristendomskundskab, så mener jeg, at det afgørende må være, at man ser på, hvordan man kan ændre dette, og det glæder mig derfor, at undervisningsministeren nu i dag lover, at der skal blive lavet særlige kursus for de lærerstuderende, der ikke møder med det sædvanlige mål af forudsætninger på dette område.

Jeg mener også, at denne sag ikke bare har interesse for den gruppe unge, der skal være lærere — selv om jeg erkender, at det er overordentlig vigtigt, at denne gruppe har den rette ballast, da den jo skal bringe kundskaberne videre — men den har så sandelig også betydning for alle de unge, der går til andre uddannelser og andre stillinger i samfundet. I vide kredse af befolkningen og langt ud over de egentlig religiøse kredse er der dyb bekymring over demoraliserende tendenser i samfundslivet. Vi er overordentlig mange, der ledes ved den pornografibølge, der går over landet,

[Ellen Strange Petersen.]

og som præger visse dele af pressen, visse dele af film og teater, herunder også en del af fjernsynet. Vi bekymres over den indflydelse, det kan have på i hvert fald den svagere del af ungdommen, og selv om vi ikke alle sammen protesterer så tydeligt og klart som Frederikshavn byråd, er vi alligevel overordentlig mange, der spejder efter udveje til at imødegå de forrående tendenser. I min gruppe tror vi, at en styrkelse, en modernisering, af kristendomsundervisningen i skolerne må kunne have en gavnlig indflydelse. Vi venter ikke, at man med ét slag eller med en ændring af en enkelt lovparagraf vil kunne få kursen vendt, men vi vil meget gerne være med til at gøre et ærligt forsøg på at forbedre forholdene.

Sigsgaard: Jeg er netop i dag blevet opmærksom på, at et dagblad i går har gjort mig til genstand for en helt ufortjent stor opmærksomhed i forbindelse med denne sag, idet man på det nærmeste udnævner mig til en af bannerførerne i et korstog — med modsat fortegn — imod kristendommen og dens placering i skolen. Man nævner mig som medlem af en forening, jeg aldrig har været medlem af, oven i købet udnævner man mig til bestyrelsesmedlem i denne forening. Det er næsten for meget. Det er vel overflødig at understrege, at den holdning, som jeg på SF's vegne vil give udtryk for over for lovforslaget, ikke er bestemt af mit personlige forhold til kristendommen.

Ved læreruddannelseslovforslagets anden behandling sagde jeg om kristendoms-kundskab følgende:

„Kristendomsundervisningen og religionsundervisningen har været ivrigt diskuteret i udvalget. Jeg havde helst set, at faget helt udgik som obligatorisk fag, men stod vistnok håbløst alene med det standpunkt. Det skal dog understreges, at faget må formodes at skulle deltage i den almindelige timetalsbegrænsning, der skal finde sted“.

Min og SF's stilling til hr. Diderichsens forslag er hermed klar. Vi kan ikke medvirke til en lovændring som den, der er foreslået, og vi finder ingen anledning til at lade os blæse omkuld af den kolossale og egentlig ganske imponerende pression, der i denne sag

er øvet over for folketinget. Man må være dybt taknemlig for, synes jeg, at ikke alle andre fags fortalere har lavet lige så meget hurlumhej omkring loven; at mange af dem også har været utilfredse med deres fags placering, ved vi, og det er naturligt, synes jeg. De fleste fags timetal må jo skæres ned.

For mig er det væsentligste indhold i den nye læreruddannelseslov, at fagkredsen er blevet indskrænket, at fagenes timetal bliver nedskåret, og at der især i studiets sidste del bliver mulighed for koncentration omkring så få fag som muligt. Den hidtidige læreruddannelses hovedskavank er det alt for store samlede timetal og den horrible fagtrængsel. Jeg bestræbte mig på konsekvent at støtte og fremme den linje under udvalgsarbejdet, og jeg vil derfor også virkelig helhjertet modarbejde hr. Diderichsens forslag, som — hvis det skulle blive vedtaget — vil betyde en forringelse af den ny læreruddannelse af den grund, som jeg lige har nævnt.

Det er i øvrigt en aldeles ubevist påstand, at udbyttet af undervisningen i et fag skulle være ligefrem proportionalt med fagets timetal. Det er en meget almindelig tro eller opfattelse, men det er et spørgsmål, der aldrig har været undersøgt, og som det ville være ininteressant at få undersøgt.

Jeg forstår nu, at hele spørgsmålet skal behandles i en kommission, og det skal jeg ikke forsøge at modsætte mig, tværtimod. Jeg skal kun udtrykke det håb, at kommissionens kommissorium bliver virkelig bredt, så den får mulighed for at arbejde med spørgsmål som f. eks. de følgende: skal kristendomsundervisningen være et selvstændigt fag? I hvilken klasse bør denne undervisning i givet fald påbegyndes i skolen? Skal faget hedde religionskundskab, og hvordan skal vægtfordelingen da være på de forskellige religioner, eller skal faget indgå som disciplin i et nyt fag, der kunne kaldes idéhistorie? Hvordan bør lærebøgerne i faget udformes? Det sidste er et spørgsmål, man har arbejdet en hel del med andre steder, men ikke så meget her i landet.

Alle de her nævnte og mange andre spørgsmål trænger til at blive behandlet, men skal de behandles tilfredsstillende, må kommis-

[Sigsgaard.]

sionens sammensætning også være bred. Almene pædagoger og ikke kun folk fra dette specielle undervisningsfelt må være med i den, ligesom megen anden faglig viden og forskellige opfattelser bør være repræsenteret.

SF ser altså gerne, at hele fagets problematik og placering undersøges grundigt, men kan ikke medvirke til gennemførelse af hr. Diderichsens lovforslag. I øvrigt mener jeg, det ville være urimeligt at foretage ændringer her, såfremt der nu bliver bred enighed om at undersøge fagets problematik i en kommission.

K. Helveg Petersen: Jeg synes, at hr. Diderichsen i sin forelæggelse af dette problem har været for ensidig og har set bort fra en række positive enkeltheder, således som både ministeren og hr. Poul Hartling har redegjort for det.

Vi var jo nogle, der nærrede nogen betænkelighed, da man gik ind på at gøre faget obligatorisk. Vi gjorde det, fordi man understregede den kundskabsmeddelende side af sagen. Når hr. Diderichsen siger, at det bliver et for svagt grundlag for dem, der skal undervise til og med 7. klasse, vil jeg henvise til, hvad den blå betænkning siger om dette forhold, og dernæst føje til, at den blå betænkning jo heller ikke, for så vidt angår læseplaner, er det sidste ord i denne sag. Endvidere må man erindre sig det stærkere grundlag, som den højere forberedelseseksamen vil give i forhold til den nuværende forberedelse, ikke blot timetalsmæssigt, som ministeren fremhævede det, men også med hensyn til undervisningens tilrettelæggelse.

Der sker jo her væsentlige fremskridt, og det er egentlig i denne henseende ganske interessant at se, at det i bekendtgørelsen af 1955 for seminarierne vedrørende optagelsesprøven har været nødvendigt at sige, at der ikke i kristendomskundskab ved eksamen kræves ordret gengivelse eller fortolkning. Der er ingen tvivl om, at eksamenslæsning efter den hidtidige ordning har været for dominerende. Der er blevet lagt for stærk vægt på lærebogen. I læseplanerne for højere forberedelseseksamen går man ind for en mere modnende og udviklende undervisning, og jeg tror, at man derved når frem til standpunkter, der på en bedre måde end

hidtil kan ligge til grund for videreuddannelsen. Jeg henstiller altså meget, at hr. Diderichsen gør sig dette forstærkede grundlag klart.

Der er sagt en hel del om eleverne, og jeg vil da gerne gøre opmærksom på, at det udtrykkeligt fastslås i den røde betænkning, vejledning for gymnasierne, at man skal arbejde med mere udviklende og modnende undervisningsformer.

Jeg er enig med ministeren i, at det ikke kan være folketingets opgave at beskæftige sig med timetallets størrelse. Vi skal ikke blande os deri. Jeg vil dog også gerne, som hr. Poul Hartling gjorde det, pege på den omstændighed, at der jo ikke behøver at blive tale om nogen større forskel med hensyn til timetallet i forhold til det forslag, som seminariekommissionen fremkom med. Det drejer sig i seminariekommissionens betænkning om 7 timer, 4+3, over 2 år, og der er jo intet i vejen for, at man i studieplansudvalget kan fastsætte et rimelig højt timetal. Hr. Poul Hartling nævnte 6 timer, og sætter studieplansudvalget timetallet til 6 timer, ja, så er der praktisk talt ikke nogen forskel, hvis vi måler det kvantitative. Jeg vil da også gerne understrege det sandsynlige i, at man ved en koncentration kan opnå fordele, som man ikke har ved en spredning over 2 år. Det har man da erfaring for i anden sammenhæng. Det kan have betydning, at man kan samle sig om ét bestemt fag, én bestemt disciplin, i en bestemt periode.

Ja, det er jo meget afgørende, hvad der sker ved studieplanernes udformning, ligesom det er meget betydningsfuldt, hvad der sker, når planerne skal føres ud i praksis. Kan lærerne give eleverne en sådan undervisning, at de føler trang til at fordybe sig mere i stoffet, er der jo nået mere, end man kan nå ved at gennemføre en 2-årig undervisning, og det er i virkeligheden kardinalpunktet. Det nytter ikke, at vi enes om at fastsætte et højere antal timer, hvis eleverne ikke drages ind i stoffet, så de får lyst til at fordybe sig i det og gå videre med tingene. Hvis man kan sætte eleverne i gang og inspirere dem med hensyn til fagets muligheder, er det da oplagt, at linjelæsningen vil få større tilslutning. Lad dog lærerne tage den udfordring op, der her foreligger. Jeg er helt sikker på, at der, idet man stiller

[K. Helveg Petersen.]

det op som en udfordring, opstår helt nye værdier, som man måske ikke er opmærksom på.

De andre ordførere har også talt om det, der var sigtet med den nye lov, en beskæring af fagmassen enten ved at udelade fag eller ved at begrænse fagenes omfang. Man har peget på, at der derigennem skabes en bedre baggrund for, at eleverne kan sætte sig ind i tingene. Jeg vil gerne citere, hvad der står i betænkningen om dette forhold, fordi jeg synes, at vi uophørligt må holde os det for øje. Der står i udvalgets betænkning følgende om studieplanerne:

„Udvalget er klar over den afgørende betydning, studieplanernes udformning vil få, og ønsker at understrege betydningen af, at der ikke for den enkelte elev opstår en sådan ophobning af formelle krav inden for alle områder og discipliner, hvori han deltager, at man derved modarbejder de væsentlige hensyn, der knytter sig til elevernes fordybelse i de pædagogiske discipliner og i de fagområder, der har deres særlige interesse, og hvorigennem de tilegner sig arbejdsmetoder af værdi for hele deres virksomhed inden for skolen, samtidig med at deres evne til selvstændigt og modent at arbejde med problemerne udvikles.“

Der ligger en afgørende retningslinje i det, der her er sagt, og jeg tror, at denne formulering også vil komme alt det, vi her taler om, til gode, hvis lærerne kan løse deres opgave.

Vi er jo nogle her, der har været med til at debattere kristendomskundskabens stilling også i andre sammenhænge. Jeg har været med til mange diskussioner landet over i forbindelse med folkeskolelovgivningen og den blå betænkning. Man kritiserede det antal timer, der var givet i den blå betænkning. Jeg har ikke erindring om, at man fører denne kritik frem i øjeblikket, men vil gerne pege på, at noget af det, der skete i forbindelse med gennemførelse af den blå betænkning, var, at man på anden vis søgte at styrke fagets stilling, bl. a. ved at der oprettedes et professorat i kristendomskundskab ved lærerhøjskolen, og også ved at der oprettedes en stilling for en fagkonsulent på dette område.

Man må heller ikke være blind for, at der

i forbindelse med videreuddannelsen ligger muligheder. Det er jo accepteret af lærerne i meget høj grad, at man må videreuddanne sig, og jeg tør nok antyde, at man søger til alle de kursus, der tilbydes, hvad enten det er på lærerhøjskolen i København, eller det er på lærerhøjskoleafdelingerne, eller det er faglige kursus, som lærerorganisationen selv arrangerer. Der er en vældig tilstrømning, og også her ligger der jo muligheder for, at dette fagområde bliver taget op, hvis man finder frem til nye metoder og nye synspunkter med hensyn til fagets udvikling.

Det er her, jeg mener vi skal sætte ind; det er her, jeg mener der skal ske en styrkelse; det er her, jeg mener seminariekommissionen, den nye kommission, som ministeren vil nedsætte, i særlig grad bør sætte ind: på hvilken måde kan vi styrke fagets stilling? Det er denne bestræbelse, der er afgørende, og ikke den bestræbelse, der går ud på blot at sikre et større antal timer. Det er slet ikke sikkert, man når det, man ønsker, gennem denne kvantitative forøgelse af undervisningen.

Jeg har naturligvis intet imod, at vi ser på hele dette spørgsmål i uddannelsesudvalget, men jeg nærer megen tvivl om, at det ville være rimeligt at gå til ændring i den lov, som vi for nylig efter den meget grundige behandling har vedtaget. Jeg er derimod helt tilfreds med ministerens ord om, at der bliver nedsat en kommission til at arbejde med hele problemet i alle skoleformer.

Poul Dam: Den debat, der har været ført her i dag, og som jeg har hørt på med interesse, er jo kun en del af en meget større debat, hvoraf resten foregår i offentligheden, og jeg synes, der er enkelte ting fra denne debat, som hører med her.

Det har været antydnet — jeg tror bestemt ikke af hr. Diderichsen, men af mange uden for denne sal — at folketingets medlemmer ikke anede, hvad det var, de vedtog i forrige folketingår. Jeg vil gerne melde mig som en af dem, der vidste, hvad jeg stemte for. Jeg stemte for den ændring i loven, som nu beklages. Jeg mener, at det var en god og fornuftig ændring, og jeg tror faktisk, at de fleste medlemmer udmærket godt vidste, hvad det var, de stemte for.

[Poul Dam.]

Det andet er, at der — i hvert fald fra nogle sider — har været talt om denne sag, som om der var tale om et angreb på kristendommen, på god moral og gode sæder og alt muligt andet, men i hvert fald et angreb på kristendomsundervisningen her i landet. Med denne baggrund vil jeg dog gerne antyde, at der kunne være et ganske andet synspunkt i sagen, nemlig at man mente, at kristendommens stilling i det danske samfund var bedst tjent med, at kristendomskundskab som fag forsvandt ud af børneskolen.

Jeg skal undlade at gå dybt ind i denne argumentation; jeg har gjort rede for den i en artikel i Dansk Kirkeliv i 1961, hvilket ikke er noget særlig ukirkeligt foretagende. Det bliver redigeret af den nuværende kirkeminister. Og så kan man også sige, at vi har en tradition i dansk folkeliv og kirkeliv, som nok er væsentlig at tage med her: den grundtvigske. Det kan måske erindres, at Grundtvigs syn på dette spørgsmål var, at troen ikke var en skolesag, og at man så vidt muligt måtte afskaffe religionsundervisningen i skolen netop af hensyn til kristendommens stilling i samfundet. Jeg tror, det er væsentligt at fastslå, at det drejer sig om ting, som hjemmene og kirken har hovedansvaret for, og at skolen næppe kan gøre nogen nytte, sandsynligvis kun gøre skade.

Dette er også sagt til fru Ellen Strange Petersen, som mente, at denne undervisning var nødvendig for at genoprette god moral og for at styrke gode synspunkter her i landet. Jeg tror ikke, at skolen kan klare disse problemer; det er helt andre ting, der skal til. Vi opnår det modsatte, vi opnår noget, vi slet ikke havde tilsigtet, ved ensidigt at lægge vægt på en skoleundervisning, som der altså i Danmark er god, gammel tradition for at sætte et spørgsmålstegn ved — og det vil jeg gerne fortsætte med. Jeg håber, at den kommende kommission også kommer til at bestå af medlemmer, der ud fra et kristent synspunkt ønsker at gå imod kristendomsundervisningen i folkeskolen.

Ordføreren for forslagsstillerne (Diderichsen): Jeg vil gerne takke ministeren og ordførerne for den saglige og rolige debat,

vi har haft om disse ting. Jeg glæder mig over, at alle har lagt vægt på selve sagen, og jeg synes også, der er kommet gode, interessante ting frem under forhandlingen, så det ikke har været ganske forgæves, at jeg fremsatte dette forslag om ændring af læreruddannelsesloven og derved endnu en gang bragte dette emne på bane her i folketinget.

Jeg skal ikke prøve på at tage stilling til alle de enkeltheder, der er nævnt, for ikke unødigt at forlænge diskussionen, og jeg skal prøve på heller ikke at gentage alt for meget af, hvad jeg selv har sagt — jeg håber nu også, jeg har sagt det så eftertrykkeligt, at det ikke skulle være nødvendigt; derfor vil jeg nøjes med enkelte lidt mere løsrevne bemærkninger.

Hvad angår ministerens indlæg, vil jeg gerne udtrykkeligt takke for den saglige behandling af mit lovforslag og den beherskede, rolige tone, i hvilken vi nu kan føre denne samtale.

Løftet om at oprette et kursus for folk, der slet ingen forudsætninger har, er en positiv ting, som jeg noterer med glæde. Noget andet, som åbner visse praktiske perspektiver, er diskussionen vedrørende timetallet, idet det jo blev fremhævet både af ministeren, af hr. Poul Hartling, af hr. K. Helveg Petersen og måske også af andre, at der er mulighed for et endog særdeles højt timetal, hvis man ikke vil følge vort forslag, men stadig væk nøjes med det ene års obligatorisk kristendomsundervisning. Spørgsmålet er, hvor mange timer man kan presse ind i en sådan timeplan; hensynet til de andre fag gør sig naturligvis gældende — og også hensynet til eleverne, som måske let kan få lidt for meget af én tallerken. Men det er naturligvis noget, som ikke hører hjemme i folketingets drøftelse af alle disse ting; dog vil jeg gerne føje til, at det jo ville være rart med en autoritativ udtalelse fra ministeren om, at ministeren selv ville anse det for rimeligt, om man kunne nå frem til et sådant meget højt timeantal, hvis man ikke vil gå ind for at udstrække undervisningen og således nå de 7 timer, der regnedes med i seminariekommissionen.

Må jeg i øvrigt, navnlig over for hr. Poul Hartling, sige, at ugetallene netop stammer fra den betænkning vedrørende læreruddan-

[Diderichsen.]

nelsen, som blev afgivet af det af undervisningsministeriet nedsatte udvalg, seminariekommissionens betænkning. På side 65 er disse 28 uger anført som effektive arbejdsuger, og der nævnes altså dette med 4 timer og 3 timer, og de 3 timer gælder de sidste 2½ studieår, som der står. Det giver et samlet timeantal på 196, og det var altså det, man dengang regnede med eller i hvert fald nævnte, så det er en ganske betydelig reduktion, der nu er tale om. Men i øvrigt er jeg da — det har jeg allerede sagt ved læreruddannelseslovens behandling her i tinget, men jeg vil gerne gentage det — fuldstændig enig i selve grundsigtet, både dette med fagbegrænsningen og den kundskabsmeddelende tendens for kristendomskundskabens vedkommende. Det er ikke noget, som jeg nu erkender; det er noget, jeg hele tiden har ment og sagt, så på det punkt kan der ikke komme nogen diskussion med mig.

Hr. Kaj Rasmussen var inde på fagets ligestilling med de andre fag, og det er også udtryk for, hvad jeg mener: at faget netop skal ligestilles med de andre; forskellen ligger blot deri, at jeg mener, at fordi forkundskaberne er så helt forskellige fra, hvad der er tilfældet ved andre fag, opnår man ikke den tilsigtede ligestilling eller sidestilling med den nuværende form.

At det sidste ord ikke er sagt i denne sag, kan jeg også ganske slutte mig til, og jeg håber altså nu på en frugtbar diskussion i udvalget.

Må jeg i øvrigt sige, at jeg synes, at det lovforslag, vi har fremsat her, og kommissionsopgaven er 2 forskellige ting. På en vis måde synes jeg altså, det var nemmere for alle parter og i og for sig ramte sigtet med det hele udmærket, hvis vi nøjedes med ganske simpelt at vedtage dette lovforslag; så havde man for så vidt, om jeg så må sige, givet kejseren, hvad kejserens er, og Gud, hvad Guds er. Men det betyder på den anden side ikke, at jeg har noget imod, at der nedsættes en kommission — det kan sikkert være udmærket. Jeg kan da ikke på nogen måde se noget, der skulle tale imod fornyet drøftelse af disse ting i en kommission, men så vil jeg rigtignok også fremhæve det samme som hr. Poul Hartling — tror jeg det var — at den skal

bestå af fagfolk. Det er meget vigtigt, at det hele ikke svømmer ud i en stor, almindelig diskussion af mere livsanskuelsesmæssig karakter, for det er jo slet ikke det, det drejer sig om. Det skal være fagfolk, som kan grave sig rigtig ned til bunden af disse spørgsmål om religions- eller kristendoms-kundskabsundervisning i de forskellige skoleformer.

Hvad angår de yngste klasser, som hr. Poul Hartling nævnte, vil jeg dog blot, når vi nu skal have disse enkeltheder med, sige, at der på vedkommende sted i betænkningen står: de yngre klasser. Nu glemte jeg at tage betænkningen med herop, men det er det eneste sted i den, hvor det udtryk er brugt, og hvor der er en antydning af, at det altså kun drejer sig om yngre klasser. Alle andre steder taler man ganske simpelt om hovedskolen, og det vil dog normalt sige 1.-7. klasse; sådan har også ministeren brugt ordet i sit oprindelige svar på mit spørgsmål, og det må da også siges at være den almindelige tankegang.

For øvrigt opstår der jo så andre problemer. Hvis man f. eks. ville sige, at de linjeuddannede lærere alene eller først og fremmest skal tage sig ikke blot af de højere stadier i folkeskolen, men også af de ældste klasser inden for hovedskolen, rejser der sig 2 spørgsmål. For det første: kan man håbe på, at der virkelig er nok, der vil lade sig linjeuddanne? Som bekendt er der mange af de unge, som nok har interesse for faget, men som er bange for at tage det som linjefag, idet de siger: så får vi kun religions-timer, og det er alligevel for rigeligt. Og for det andet: hvad med de 7-klassede skoler? Hvem skal så tage sig af dem? Bliver det så de ufuldstændigt uddannede, som egentlig kun kan klare de små klasser, eller hvordan skal det gå? Mere behøver jeg vist ikke at føje til.

Fru Ellen Strange Petersen gav positive udtryk for interesse for en forbedring af forholdene, og det kan jeg kun glæde mig over.

Hr. Sigsgaard og jeg er jo ikke enige, men vi respekterer dog hinandens synspunkter.

Hr. K. Helveg Petersens bemærkninger om videreuddannelsen kan jeg helt tiltræde og ligeledes tanken om, at det selvfølgelig ikke er et spørgsmål om timeantal alene —

[Diderichsen.]

det er det kvantitative problem, så at sige det sted, hvor man lovgivningsmæssigt kan få øje på det — men også om, at nye metoder i undervisningen kan og bør føre til en styrkelse af faget. Men jeg er netop bange for, at en afkortning vil føre til, at man er nødt til at gribe til forenklede metoder for overhovedet at komme igennem det store stof. Det er det, som er den egentlige kerne i sagen.

Undervisningsministeren (*K. B. Andersen*): Jeg skal ikke ved denne lejlighed tage hele diskussionen op. Hr. Poul Hartling stillede mig vel ikke et direkte spørgsmål, — og jeg tror ikke, hr. Poul Hartling ville have bebrejdet mig det grusomt, hvis jeg af principielle grunde ikke kunne svare — men spurgte dog, samtidig med at han nævnte det omfattende timetal for linjefaget, hvad jeg havde ment med det, når jeg havde talt om et rimeligt timetal, og hr. Poul Hartling sagde for sit vedkommende og med sin erfaringsbaggrund, at han ville mene, at 6 timer året igennem ville være et rimeligt timetal. Således foranlediget, om jeg så må sige, kan jeg svare, at jeg ved, at man i studieplansudvalget netop har tanker i den retning. Så er det sagt. Det er som sagt ikke noget, vi normalt går ind på her i tinget; men jeg synes, det er rigtigt i denne debat, hvor det har spillet en vis rolle, at give denne oplysning.

Uden at gøre det for voldsomt, men så meget mere ægte ment, vil jeg gerne til fru Ellen Strange Petersen sige, at det, fruén sagde om hr. Edv. Jensens optagethed af denne sag, er jeg 100 pct. enig i. Det var helt tydeligt i udvalget, at det var noget, der betød meget for hr. Edv. Jensen, og at han brugte vældig meget af sin tid og sine kræfter på at nå et resultat, om hvilket han siden, som jeg så i et interview efter valget i Kristeligt Dagblad, sagde: „Jeg har intet fortrudt.“ Det tror jeg også er rigtigt, det er også min opfattelse.

Nu er det jo gået sådan pænt og roligt, og hr. Diderichsen har takket for den rolige tone. Men når vi tænker på den debat, der har været ført sommeren igennem, og tænker på, at vi ud fra forskellige synspunkter — det er jo fremgået ganske klart i dag — har fundet frem til enighed om det, vi fandt var

en sagligt bedre placering, en ligestilling, så synes jeg nok, man kan sige, at ikke alene kunne vi alle sammen i udvalget og de af os i folketinget, der stadig er enige, have været skånet for noget — det kommer vi nu nok over — men at respektten for folketingets arbejde af hr. Diderichsen og, som det i dag viser, sig på et 100 pct. fejlagtigt grundlag er tilføjet et helt urimeligt skår. Det skal nu alligevel siges ved denne lejlighed.

Da hr. Diderichsen i sommer spurgte mig, hvorfor der intet stod i lov og betænkning om disse ting, og jeg derefter i mit svar citerede, hvor det stod — nemlig på de steder, hr. Diderichsen nu har fundet, idet han indrømmer, at der står en antydning side 10 — hvad gjorde hr. Diderichsen så? Så sagde hr. Diderichsen til Kristeligt Dagblad, at det var mærkeligt, at ministeren — der altså lige havde vist, hvor det stod — slet ikke kom ind på, at det ikke står der. Så må man undskylde mig; så er det forståeligt, om offentligheden og de, der er specielt interesserede, tager en diskussion op. Nu indrømmer hr. Diderichsen altså, at det, han ikke kunne finde dengang, og som jeg sagde står der, at det, hr. Diderichsen derefter sagde jeg ikke omtalte, hvilket var direkte forkert, at det, hr. Diderichsen derefter hævdede ikke stod der, hvilket også var direkte forkert, det har han fundet nu, og det er jeg glad for. Men hvis hr. Diderichsen dengang havde erkendt: „Jeg mener det, jeg mener i dag“ — det måtte hr. Diderichsen formentlig sige — „men jeg indrømmer, at folketinget har vidst, hvad det gjorde, for der står sådan og sådan“, så havde denne diskussion været en diskussion om det, den burde være, nemlig om kristendomskundskabsfagets stilling, og ikke den diskussion om folketingsarbejdets kvalitet, den blev til på et falsk grundlag.

Jeg kan ikke være enig med hr. Diderichsen om, at den nye lov er et alvorligt tilbageskridt. Når jeg nu har nævnt, at studieplansudvalget er sindet at foreslå det timetal på 6, som hr. Poul Hartling også finder rimeligt, og når det timetal — når vi nu endelig skal drøfte det her i tinget på hr. Diderichsens foranledning — som hr. Diderichsen henviser til i betænkningen, er maksimalt 7, så må jeg sige, at så længe vi ikke arbejder med halve timer, tror jeg ikke, at forskellen mellem 6 og maksimalt 7 kan bære ret megen diskussion om kristen-

[Undervisningsministeren.]

domskundskabens forsvarlighed. Det kommer ikke til at hænge på de 50 minutter; det kommer til at hænge på, hvordan der arbejdes. Her må jeg sige, at jeg er skuffet over, at hr. Diderichsen sagde, at en undervisning på disse vilkår enten måtte blive terperi eller pjat. Det er en sådan opgiven fra en pædagogs side, at jeg ikke kan tro, hr. Diderichsen virkelig mener det. Der er jeg helt enig i, som hr. Sigsgaard udtrykte det, at udbyttet ikke er proportionalt med timetallet. Det er også rigtigt, hvad ikke mindst hr. K. Helveg Petersen var inde på, at det, der er det afgørende, er, hvordan vi arbejder med dette fag pædagogisk.

Jeg bør vel sige for en ordens skyld, når hr. Diderichsen sagde, at han ikke kunne forstå min stilling — for han byggede jo på mit tidligere forslag, og hvorfor var jeg så ikke med — at det dog er en ejendommelig opfattelse af arbejdet her i tinget. Jeg har fremsat lovforslaget, jeg er gået ind i en åben forhandling i udvalget, og jeg har erkendt, at lovforslaget er blevet væsentlig forbedret i udvalget. Skulle jeg derefter sige, at nu stemmer jeg for et ændringsforslag, der forringer det igen? Det kan vist ikke være hr. Diderichsens mening.

Poul Hartling: Blot et par bemærkninger.

Om timetal: det er jo rigtigt, at der må en begrænsning til; kommissionens 35 timer har vakt betænkelighed mange steder. Men jeg kan nu ikke rigtig godkende det ærede medlem hr. Sigsgaards udtryk, når han siger, at de fleste fags timetal må skæres ned, for det, som var ideen i loven, er jo, at man begrænser fagenes antal og giver de fag, som folk vælger, et større timetal. Altså: et fag, som bliver linjefag — og det må jo alle fag være — får formodentlig 15 timer, og det vil for alle fag være en forøgelse; men fagenes antal er skåret ned.

Det andet, jeg gerne vil sige, er, at jeg indrømmer, at jeg fortalte mig, da jeg sagde „de yngste klasser“, for der står „de yngre“. Men jeg vil gøre opmærksom på, at disse

udtryk i betænkningen er valgt med stor omhu, og uden at røbe udvalgsforhandlinger kan jeg vel også sige, at vi vidste, hvad vi skrev dér, for vi drøftede det meget længe, og ordene blev omhyggeligt vejret. Når der står, at undervisningen sigter på folkeskolens yngre klasser, og at det tilsvarende mere omfattende linjefag også tager sigte på de ældre klasser, ligger der altså i ordvalget „yngre“, „ældre“ og i ordene „også de ældre“ — hvilket skal vise, at linjefagsuddannede naturligvis gerne skulle undervise de yngre klasser — dette, at man ikke ønskede at sætte et skel imellem 1.-7. skoleår og de efterfølgende år — det ville også være urimeligt, fordi der er meget få religionstimer i klasserne efter det 7. skoleår — men at man netop ville sige „de yngre“ og „de ældre“ uden at opstille noget bestemt klassetal eller noget skarpt skel — jeg tror, jeg har lov at sige: af let forståelige grunde.

Den sidste bemærkning, jeg vil gøre, er, at jeg er meget enig med det ærede medlem hr. Diderichsen og de øvrige talere, som har sagt, at det jo endelig ikke er det kvantitative, det kommer an på, men i høj grad metode og kvalitet i undervisningen.

Jeg synes, at vi, inden vi forlader klasseværelset her, lige skal se, hvad læreren — jeg mener den højtærede undervisningsminister — har skrevet på tavlen, nemlig to ting, som jeg mener er positive og vigtige, og som vi kan tage med os herfra i dag. Det ene er, at der er tale om 6 timer — ministeren siger, at det vil han godt råde. Jeg forstår på det ærede medlem hr. Diderichsen, at det glæder ham, og det glæder også mig, for det betyder en mulighed for en forsvarlig undervisning. Det andet, jeg synes vi skal se på tavlen, inden vi går, og som efter min mening også er positivt, er tilsagnet om, at man vil tilrettelægge kursus for studerende, der mangler forudsætninger. Også dette er den ærede forslagsstiller og jeg enige om er en positiv og forstandig ting, et fremskridt, som kan styrke undervisningen på seminarierne. Jeg synes,

[Poul Hartling.]

de to ting på tavlen er et glædeligt slutresultat af debatten i dag.

(Kort bemærkning).

Diderichsen: Jeg er ked af, at undervisningsministeren nu skulle have dette sidste moment draget ind i debatten, for det er, som om naturen nu er ved at gå over op-tugtelsen.

Med hensyn til mit spørgsmål og den debat, som kan udledes deraf, kan jeg sige, at de henvisninger, som ministeren kom med i sit svar, og som på så afgørende måde skulle slå mig af marken, var nøjagtig de samme henvisninger, som jeg i begrundelsen for mit spørgsmål til ministeren havde anført, og jeg kan derfor ikke se nogen rimelighed i, at ministeren kommer og påstår, at jeg nu har set det og erkendt det. Det er nøjagtig det samme, og jeg ved ikke, om ministeren anser mig for et sådant kvaj, at jeg ikke engang ved, hvad jeg selv skriver. Jeg har selvfølgelig vidst hele tiden, at det stod der, og jeg har heller aldrig sagt andet; at påstå det er at lægge mig noget i munden, som jeg aldrig nogen sinde har sagt. Ministeren skal lægge mærke til, at der i mit spørgsmål stod ordet „direkte“. Det hed, folketingets forhandlinger 1965-66, sp. 6336:

„Er ministeren opmærksom på, at der i forbindelse med et ændringsforslag til lovforslaget om uddannelse af lærere til folkeskolen, men uden direkte omtale i udvalgsbetænkningen er sket“ ... osv.

Det nytter ikke noget, hvor ofte ministeren end gentager sine ord. Det står intetsteds direkte i udvalgsbetænkningen, og det blev overhovedet ikke nævnt ved tingets anden og tredje behandling af sagen. Det er selvfølgelig rigtigt, at det kan udledes af visse præmisser, der ærlig talt, som betænkningen er udformet, er ret, jeg vil ikke sige skjulte — jeg tror heller ikke, der ligger noget sigte i det — men i hvert fald i højeste grad indpakkede; sådan kan man måske sige.

Jeg må altså protestere mod denne bedømmelse; og at andre giver sig til at diskutere, om folketinget gør sådan eller sådan, kan jeg virkelig ikke gøre for; jeg har ganske simpelt sagt tingene, som de var; hvad der så er kommet ud af det med hensyn til

folketingets arbejdsmetode, fralægger jeg mig ansvaret for.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg skal ganske overlade til tingets medlemmer og offentligheden at tage stilling til berettigelsen eller ikke-berettigelsen af den betegnelse, hr. Diderichsen brugte i forbindelse med sit navn, en betegnelse, som jeg for det første ikke kunne finde på at bruge, og som jeg for det andet nok ville blive irrettesat for at bruge.

Men denne debat skal nu ikke ende i tåge. Derfor må det siges ganske klart, at der stod i betænkningen, at der kun er prøve i de fag, hvori uddannelsen samtidig afsluttes. Det kan kun læses sådan, at disse fag afsluttes med denne prøve; ellers ved jeg ikke, hvad der står. Derefter siger hr. Diderichsen, at det fremgår ikke direkte af betænkningen, at faget afsluttes, og da jeg påviser, hvor det står, siger hr. Diderichsen til Kristeligt Dagblad ikke noget med „direkte“ eller noget lignende, men at det ikke fremgår af betænkningen, at der skulle ske en forkortning af undervisningen.

Herefter vil jeg egentlig — jeg vil gerne komme igen — men jeg vil indstændigt råde hr. Diderichsen til at holde op nu, så vi ikke endnu en gang skal understrege, på hvilket grundlag denne debat er ført.

(Kort bemærkning).

Diderichsen: Det er ikke min skyld, at vi skal igennem dette her igen; men hvad ministeren end vil sige, så har jeg ikke udtalt andet, end hvad man med rette kan udtale på grundlag af den foreliggende ordlyd. Den passus i betænkningen, som ministeren hentyder til, og som fra begyndelsen af har været citeret af mig, var den, som jeg også i anden sammenhæng var inde på i dag — nu bliver jeg alligevel nødt til at læse det hele højt. Der står nemlig ikke noget direkte om undervisning i kristendomskundskab, men der står, altså i denne indpakkede form — Folketingstidende 1965-66, tillæg B. sp. 1059 — :

„Den i ændringsforslagets stk. 1 omhandlede prøve svarer til lovforslagets forprøve, bortset fra at fagrækken er ændret i overensstemmelse med det ændrede forslag til § 6, og at pædagogik og psyko-

[Diderichsen.]

logi er udeladt af den gruppe, der holdes prøve i, og i stedet indgår i vurderingsgrundlaget efter bestemmelsens 2. punktum. Herved opnår man, at prøven efter det første år kun omfatter fag, hvori uddannelsen samtidig afsluttes“.

Det drejer sig altså om prøven og dennes karakter. Der henvises til § 6, og dér kan man altså læse, at faget kristendomskundskab også er med; men det fremgår ikke direkte, at der dermed er sket en afkortning af faget; det må man slutte sig til ved viden om, hvordan det lød i det oprindelige udkast. Der er ingen, der i betænkningen har gjort opmærksom på, at der dermed var sket en afkortning. Det er bare det, jeg har sagt hele tiden.

Undervisningsministeren (*K. B. Andersen*): Der er jo ikke grund til at forlænge debatten, når hr. Diderichsen nu læser de to steder — det ene sted var det samme som det, jeg læste før — om afkortningen og derefter siger: når man så ser efter i § 6, så står der, at det omfatter kristendoms-kundskab. Det er det, jeg hele tiden har givet udtryk for, og som jeg synes det ærede medlem skulle have sagt tidligere; så havde vi fået en principiel diskussion og ikke den anden diskussion.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til udvalget for undervisning og uddannelse. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Hastrup har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for kulturelle anliggender at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren drage omsorg for, at der — eventuelt ved lovændring — sikres befolkningen adgang til ordrette referater eller kopier af håndoptagelser af fjernsynets og radioens udsendelser?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Medlem af folketinget Rosing har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for kulturelle anliggender at stille følgende spørgsmål:

„Hvad agter ministeren at gøre for at udbygge Grønlands radio, så den på en bedre og mere fyldestgørende måde kan give besked om aktuelle emner i Grønlands udvikling og herigennem tjene sin mission som det bedste middel i oplysningens tjeneste i Grønland?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 31. januar kl. 14 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om beregning af et reguleringspristal.

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om tillæg til lov om indenlandsk skillement.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om udlån til sammenlægning, supplerer samt oprettelse af jordbrug m. m.

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

Angående forketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviste formanden til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 12⁴⁷.

20. møde.

Tirsdag den 31. januar kl. 14.

Anden næstformand (From): I skrivelse af dags dato meddeler folketingsmand Kai Ibsen, at han efter at have overtaget stillingen som leder af specialarbejderskolen for trekant-området i Vejle amt, nedlægger sit mandat som medlem af folketinget fra og med den 7. februar d. å. at regne.

Det er meddelt mig, at *Ninn-Hansen* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om beskattningen af renteforsikringer m.v. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Ninn-Hansen* har vedkommende gruppe udpeget *Havnstrup Clemmensen*, som herefter er valgt.

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til ordføreren for udvalget til valgs prøvelse, for at hun kan gøre indstilling til tinget om godkendelse af et valg.

Ordføreren for udvalget til valgs prøvelse (Lis Groes): Efter at medlem af folketinget hr. Mohr Dam havde anmodet om orlov fra den 1. februar d. å., meddelte tinget i sit møde den 25. d. m. den ønskede orlov og vedtog at indkalde stedfortræderen.

Ifølge den modtagne udskrift af valgbogen for Færøerne, hvor hr. Mohr Dam er valgt, er første stedfortræder for Færøernes socialdemokrati sognepræst Johan Nielsen, København, der i skrivelse af 26. d. m. har meddelt, at han er villig til midlertidigt at tage sæde i folketinget i anledning af nævnte orlov.

Udvalget til valgs prøvelse har herefter holdt møde, og efter at have gennemgået valgbogen og de øvrige dokumenter indstiller udvalget enstemmigt, at sognepræst Johan Nielsen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 1. februar at regne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets indstilling om godkendelse af Johan Nielsen som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 1. februar 1967 vedtoges enstemmigt med 114 stemmer.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om beregning af et reguleringspristal.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 65) findes i tidenden sp. 1205).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sættes til forhandling.

Guldborg: Jeg skal på mit partis vegne anbefale, at vi stemmer for lovforslaget, således som det er ændret efter anden behandling; men jeg finder anledning til at knytte en enkelt bemærkning dertil i fortsættelse af den diskussion, der fandt sted under anden behandling, hvor jeg jo på mit partis vegne gjorde opmærksom på, at det grundlag, vi har at arbejde med — man kan godt sige det system, som her anvendes — er behæftet med alvorlige fejl for det formål, det skal bruges til. Vi er naturligvis taknemlige for, at vi kan komme til at drøfte sagen nærmere i den „studiekreds“, man traf aftale om i udvalget, ikke mindst i lyset af, hvad der foreligger i dag vedrørende de sidst foretagne beregninger — for jeg må jo sige „beregninger“. Dermed har vi jo fået en demonstration af, at bogstavelig talt hele landet kan komme til at stå på den anden ende i et spørgsmål om, hvad der ligger i den anden decimal. Så vidt jeg forstår, er det et spørgsmål, som måske kan klares over overenskomstforhandlingerne, men som alligevel drejer sig om en 800 mill. kr. til den ene eller den anden side. Når vi altså har indrettet os på en sådan måde, at man i og for sig ude i befolkningen, ikke mindst blandt lønmodtagere, har regnet med, at man i pristallet dog havde et nogenlunde sikkert og fornuftigt grundlag for at måle prisudviklingen og dermed også for de dyrtidsproblemer, denne kunne give anledning til for lønmodtagerne, mener jeg ikke, at vi fra vor side kunne forlange nogen